

Kriterier for arealudpegning i 2025

Med aftalerne om Grøn Trepert er der enighed om at reducere kvælstofudledningen med aktuelt 13.780 ton, udtage 140.000 ha kulstofrige lavbundslande (inkl. randarealer), plante 250.000 ha ny skov, heraf 100.000 ha urørt skov, og skabe mere og sammenhængende natur.

I 2030 skal kvælstofindsatser samt udtagning af lavbundslande være gennemført. Det nationale mål om skovrejsning gælder fra 2045.

Derudover indgår der i aftalerne Grøn Trepert et mål om, at mindst 20 pct. af Danmarks landareal skal være beskyttet natur, hvoraf 10 % skal være strengt beskyttet. Dette mål skal ifølge aftalen konkretiseres i en kommende natur- og biodiversitetslov.

Den arealomlægning, som indgår i aftalerne, skaber derved grundlaget for at bidrage til et godt vandmiljø, sænke klimabelastningen og samtidig give langt mere plads til naturen og bedre vilkår for biodiversitet og drikkevandsbeskyttelse.

Målene i omlægningsplanen

I 2025 skal omlægningsplanen leve op til målene for kvælstof, jf. tabel 1.

Kystvand	Indsatsbehov (Ton N. pr. år)
Horsens Indre Fjord	212
Horsens Ydre Fjord	4,5
Norsminde Fjord	13,3
Århus Bugt syd, Samsø og Nordlige Bælthav (Indsatsbehovet deles mellem tre lokale treparter)	42

Kilde: Udkast til vandområdeplanen (2021-2027), som er i høring frem mod sommer 2025.

Note: Indsatsbehovet er her fratrasket indsatsen, som foregår igennem CAP-indsatsen (den indsats, som er aftalt igennem EU's landbrugsaftale).

Omlægningsplanen skal også bidrage til det nationale mål om udtagning af lavbundslande på i alt 140.000 ha kulstofrige lavbundslande (inkl. randarealer). Den lokale trepart for Horsens Fjord har i alt 1.801 ha lavbundsland. Dette er dog ikke ensbetydende med, hvor meget lavbundsland der kan udtages, da arealet også dækker områder, som allerede er udtaget, eller hvor der fx er anlagt byer, veje mv.

Den lokale trepart skal også arbejde for at identificere arealer inden for omlægningsindsatsen, som har potentiale for at bidrage til beskyttet natur, og hvor muligt også til strengt beskyttet natur.

Kriterier for arealudpegning i 2025

Principper

I arbejdet med omlægningsplanen tages udgangspunkt i følgende principper:

- Udtagning på kulstofrige lavbundslande og arealer i ådale prioriteres først.
- Størst effekt først: Der er fokus på at udpege arealer med størst effekt på kvælstofreduktion samt binding af CO₂ (lavbundslande), på baggrund af den tilgængelige viden.
- Der arbejdes for at skabe store sammenhængende naturområder, som bl.a. kan udbrede eller forbinde eksisterende natur.
- Projekterne og udtagningsindsatsen giver synergieffekter, bl.a. i forhold til natur og biodiversitet, drikkevand, klimatilpasning mv.

- Omlægningsplanen samtænkes med den øvrige kommunale planlægning med ønsket om multifunktionel udnyttelse af den samme jord.

Der udarbejdes et dataark for projekter til den lokale trepart, som beskriver synergierne.

Prioritering af virkemidler:

Ud fra ovenstående principper planlægges processen med omlægningsplanen at foregå i to etaper, med følgende prioritering af virkemidler:

1. Udtagning af lavbundslande samt etablering af kvælstofvådområder i og langs ådale,
2. Permanent ekstensivering, skovrejsning og minivådområder.

De to etaper beskrives nærmere nedenfor.

1. Udtagning af lavbundslande i og langs ådale

Arealer til projekter på lavbundslande og langs ådale udpeges som det første i omlægningsplanen:

- **Etablering af lavbundsprojekter:** Mulighederne for udtagning af kulstofrig lavbundsland inkl. randarealer udnyttes i videst muligt omfang. Det fremgår af nationale kort (Kulstof2022-kortet), hvor der findes kulstofrige lavbundslande med potentiale for at binde CO₂ i jorden.
- **Etablering af kvælstofvådområder:** Mulighederne for kvælstofvådområder udnyttes i videst muligt omfang, da der forventes størst effekt i forhold til kvælstoffjernelsen. Disse projekter er kendetegnet ved, at de kan etableres i og langs ådale, hvor der dels er mulighed for at genskabe naturlig hydrologi og dels er mulighed for udtagning af landbrugsland til rensning af drænvand.

Disse virkemidler er kendetegnet ved, at det er kommunerne eller Naturstyrelsen der driver projekterne, ofte i samarbejde med staten, der foretager jordfordeling.

Kvælstofvådområder og lavbundsprojekter giver ofte mulighed for at skabe større naturområder, da de udover selve ådalen også omfatter randarealer, hvor landbrugsland ekstensiveres. Derudover vil der kunne være synergieffekter, hvor der tages hånd om indsatskrav i vandplanen samt i form af fx klimasikring.

Udover de større vådområdeprojekter kan der etableres mindre vådområdeprojekter – de såkaldte fast track projekter. Disse er kendetegnet ved kun at involvere få lodsejere og et lille areal, og de vil typisk ikke være placeret i ådale men på højere beliggende jord. Der kan foretages analyser af, hvor disse projekter med fordel kan etableres.

På baggrund af udtagningsprojekter på lavbundsland i og omkring ådale foretages en beregning af kvælstofeffekten. Denne foretages ud fra beregningsmetoderne i MARS.

Den resterende kvælstofeffekt skal findes ved arealudtagning på øvrig landbrugsland samt ved etablering af minivådområder.

2. Udtagning på øvrige arealer (høj jord)

Der foretages en GIS-analyse for at finde de arealer, hvor en udtagning giver størst kvælstofeffekt, og hvor der samtidig er mange synergieffekter. På baggrund af analysen foretages en arealudpegning, så målene for kvælstof nås.

For bedst muligt at tilgodese principperne anvendes følgende prioriterede kriterier for udtagningen.

1. Maksimering af kvælstofeffekt med udgangspunkt i tilgængelige data, bl.a. kvælstofs-retentionskort.
2. Øvrige synergieffekter (ikke prioriteret)
 - Mulighed for at skabe sammenhængende natur, især i forbindelse med områder der allerede har høj biodiversitet
 - Mulighed for at øge biodiversiteten
 - Mulighed for skovrejsning
 - Mulighed for grundvandsbeskyttelse

Analysen kan foregå i flere runder, hvor prioriteringen af kriterier vægtes forskelligt. Den lokale trepart kan på den baggrund blive præsenteret for forskellige resultater af analysen på kort, som kan danne baggrund for arealudpegningen.

Det kan medføre, at der opstår ønske om at udpege arealer med størst synergi, men som ikke giver maksimal effekt på kvælstoffjernelsen. Dermed skal der udpeges større arealer for at opnå den samme kvælstofeffekt.

Lodsejere kan løbende søge om tilskud til skovrejsning, permanent ekstensivering og minivådområder – også på arealer, som ikke udpeges til at have stor kvælstof- og synergieffekt. De realiserede projekter vil løbende blive en del af omlægningsplanen og dermed mindske det samlede kvælstofindsatsbehov.

Virkemidler

Sideløbende med at der udpeges arealer ud fra GIS-analysen, skal det vurderes, hvilke virkemidler der med fordel kan anvendes.

I processen vil der således skulle foretages en afvejning mellem de forskellige virkemidler.

Nedenfor beskrives følgende virkemidler:

- Permanent ekstensivering
- Skovrejsning
- Etablering af minivådområder

Disse virkemidler er kendetegnet ved, at det typisk er lodsejerne selv der søger om tilskud og myndighedsgodkendelse af projekterne. Dette dog med undtagelse af drikkevandsprojekter, som gennemføres i samarbejde mellem staten, drikkevandsselskaber og kommunerne. Hele omlægningsindsatsen skal være gennemført i 2030, og det vil derfor kun være skitseprojekter med etablering senest i 2030, som skal medtages i omlægningsplanen (og ikke fx drikkevandsprojekter med længere sigte). Alle statslige skovrejsningsprojekter i perioden 2022-2027 er med i baseline, og tæller dermed ikke med i omlægningsplanen.

Når landbrugsarealer omlægges til skov eller permanent ekstensivering, vil det have en effekt på kvælstofudledningen. Denne effekt afhænger bl.a. af arealets placering i forhold til vandløb, terræn- og jordbundsforhold mv. Skovrejsning har først en kvælstofreducerende effekt efter nogle år, men det tæller med i omlægningsplanen i MARS fra den dag, det er realiseret. Skov er med til at binde CO₂. Både skovrejsning og ekstensivering har en positiv effekt på natur og biodiversitet.

Udover skovrejsning og permanent ekstensivering kan minivådområder medvirke til, at kvælstofreduktion opnås. Et minivådområde er et teknisk anlæg i form af et åbent bassin, som placeres i forbindelse med et drænopland. Minivådområder har vist sig effektive i forhold til at fjerne kvælstof. Et minivådområde skal opretholdes i 10 år. Der er kun en mindre biodiversitetsværdi i minivådområder.

Hvis lodsejere ønsker et minivådområde, skal det godkendes af kommunerne, som også skal vurdere, om det er det bedst egnede projekt i et givent område, eller om det kan komme til at stå i vejen for fx et kvælstofvådområde.

Projekternes realiserbarhed

Projekterne skal være realiserbare, hvilket her forstås således, at de kan finansieres af eksisterende tilskudsordninger og dermed skal opfylde nogle kriterier i forhold til ordningerne. Der er derfor relevant at vurdere de fysiske forhold i projektet ved udpegning af arealerne. Det kan bl.a. handle om topografi, den nuværende arealanvendelse, naturbeskyttelse mv.

For vådområde- og lavbundsprojekter gælder det, at de skal være omkostningseffektive for at kunne realiseres. Derfor foretages en screening af, om projektet forventes at fjerne tilstrækkeligt kvælstof og CO₂ i forbindelse med arealudpegningen.

I realiserbarhed indgår også, at hver kommune skal undersøge, om projekterne er mulige i forhold til kommunens øvrige planlægning, herunder om arealerne er udlagt til andre formål.

Kommunikationsstrategi og lodsejerinddragelse 2025

Principper

Den lokale trepart har følgende principper for arbejdet med den eksterne kommunikation:

- **Lodsejer først:** Omlægningen foregår på konkrete lodsejeres jord, og derfor skal lodsejerne informeres før offentligheden.
- **Fortrolighed:** Der er fortrolighed om arbejdet i den lokale trepart.
- **Fokus på kommunikation:** Der er en stor offentlig debat om den grønne trepart. Derfor er det vigtigt, at personer, der er involveret i arbejdet, også fortæller herom, så den offentlige debat hviler på et faktabaseret grundlag.
- **Trepartens projekter:** Den fælles fortælling er, at projekterne ikke blot er kommunernes, men at de hhv. følger af trepartens arbejde, eller er godkendt af treparten.
- **Metodefrihed:** Kommunerne kan have forskellige betingelser og behov, hvorfor der er metodefrihed kommunerne imellem i forhold til, hvordan de griber kommunikationen an.

Med disse principper som udgangspunkt er der formuleret en kommunikationsstrategi for den lokale trepart.

Fortrolighed om trepartens arbejde

Der er fortrolighed om arbejdet i den lokale trepart. Det sker i respekt for, at treparten skal drøfte konkrete lodsejeres ejendom. Samtidig kan fortrolighed om de konkrete drøftelser medvirke til, at trepartens medlemmer lettere kan nå til enighed.

Konkret betyder fortroligheden, at medlemmerne i den lokale trepart:

- ikke fortsætter diskussionerne uden for lokalet.
- primært kommunikerer ud fra dagsordener og referater fra møderne, evt. med udgangspunkt i, hvad medlemmet selv har sagt på møderne.
- ikke udtaler sig om projekter på konkrete lodsejeres arealer, medmindre projekterne er offentlige og allerede er kendt af lodsejeren.
- bidrager til den offentlige debat med faktuel viden om trepartens arbejde.

Information til lodsejere, som har fået udpeget areal i omlægningsplanen

Ingen lodsejer skal se sin jord udpeget i en offentlig omlægningsplan, før de selv er blevet informeret. Derfor vil den lokale trepart udsende breve til alle lodsejere, der har fået udpeget i areal i omlægningsplanen, inden planen offentliggøres. Af brevet skal det også fremgå, hvor lodsejeren kan henvende sig ved spørgsmål mv.

Lodsejerinddragelse om konkrete projekter

For at komme i mål med den grønne trepart vil der frem mod 2030 skulle igangsættes en række projekter med omlægning af landbrugsjord. Lodsejere vil blive inddraget i udformningen af de konkrete projekter, bl.a. med lodsejermøder, inden forundersøgelser eller projekter igangsættes.

Information og inddragelse af alle lodsejere

Mange lodsejere kan have et ønske om at indgå i omlægningsplanen, eller de kan have spørgsmål til den grønne trepart. Alle kommuner stiller derfor kontaktoplysninger til rådighed, hvor lodsejerne kan henvende sig. Dette kan bl.a. fremgå af hjemmeside eller i et brev til lodsejere. Ligeledes kan kommunerne henvise til, at lodsejerne kan tage dialoger med udtagningskonsulenter om bl.a. økonomi og støtteordninger.

Kommunerne arbejder tæt sammen med landbrugets organisationer om kommunikation med lodsejere. Det kan være i form af fælles breve eller fælles lodsejermøder, bl.a. med 'open call'.

Information til borgere: Den enkelte kommune vælger selv, om de vil indkalde til brede borgermøder eller lignende. Dette kan eventuelt gøres i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug & Fødevarer.

Skabelon til årlig afrapportering af kystvandrådsarbejdet i 2025 og 2026

Vejledning til faglig afrapportering

Den faglige afrapportering er en årlig beskrivelse af status for arbejdet i kystvandrådet i forhold til de aktiviteter, som fremgik af indsendt ansøgningsmateriale til Grøn treparts Ministeriet og styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Der anmodes om at alle relevante punkter udfyldes, og suppleres af bilag, hvis behov for uddybning af opnåede resultater mv. Afrapporteringen udfyldes af sekretariatskommunen for kystvandrådet. Afrapporteringen udfyldes i tråd med beskrivelsen om afrapporteringer i vejledning til kystvandrådsarbejdet.

(<https://sgavmst.dk/vandmiljoe/vandomraadeplaner/overblik-vandomraadeplanerne-2021-2027/kystvandraad-2025-2027>)

Den udfyldte faglige afrapportering skal sendes pr. mail til kystvandraad@sgav.dk senest for 2025 afrapporteringen den 31. december 2025 og for 2026 afrapporteringen den 31. december 2026.

Såfremt der er spørgsmål til udfyldelsen af afrapporteringen, kontakt styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø på mailen ovenfor.

SGAV gennemgår afrapporteringen i fh.t. tilsagnet, der er givet og melder tilbage til kommunen. Såfremt styrelsen har uddybende spørgsmål til afrapporteringen, retter styrelsen henvendelse til kommunen. Sekretariatskommunen vil blive skriftligt orienteret, når afrapporteringen er godkendt.

Slutrapporteringen 2027, er ikke pålagt denne skabelons format men der forventes afrapportering på alle aktiviteter under kystvandrådsarbejdet samt evaluering af organisering og arbejdet i rådet.

Bemærk at anmodning om rateudbetaling, projekt- og budgetændringer skal ansøges særskilt med e-mail til kystvandraad@sgav.dk. Ændringer godkendes skriftligt af styrelsen før ændringerne kan implementeres i projektet.

Vejledning til udfyldelse af skabelonen

1. Udfyld skema A
2. Udfyld skema B hvis relevant

Det anbefales at holde besvarelsenerne kortfattet.

Ved behov vedlæg bilag til udfyldte skemaer.

Send udfyldte skemaer og relevante bilag til styrelsen på kystvandrådsmailen.

Ved 2026 afrapporteringen vedlægges også påkrævet delregnskab samlet for 2025-2026. Læs mere om betingelser for delregnskab i tilsagnsbrevet.

Skema A

Generelle oplysninger	
Kystvandrådnavn	[Udfyld]
Sekretariatskommune	[Udfyld]
Kontaktperson	Navn Institution Tlf. E-mail
Status på samarbejde med lokal trepart	
<i>[En beskrivelse af samarbejdet her]</i>	
Status på analyser af væsentlige udfordringer for målopfyldelse i kystvand(e)	
(Kystvandråd fra 2023 kan springe denne over hvis den ikke er relevant for kystvandrådsarbejdet)	
<i>[En beskrivelse af igangsatte/foregået analyser og resultater. Er der relevante figurer eller andet, kan disse vedlægges som bilag]</i>	
Status på resterende aktiviteter i kystvandrådsarbejdet	
<i>[En beskrivelse af kystvandrådets resterende aktiviteter fremdrift, hvor milepæle, sammenholdes med milepælsplanen. Her bedes kort beskrives alle igangsatte aktiviteter. Er aktiviteten ikke igangsat, kan dette blot noteres. Er der opstået afvigelser/forsinkelser bedes sekretariatskommunen redegøre for relevante korrigerende handlinger. Er der relevante figurer eller andet, kan disse vedlægges som bilag.]</i>	
Procesplan for videre arbejde	
<i>[En beskrivelse af videre kystvandrådsarbejde]</i>	
Forventede ændringer (hvis relevant)	
<i>[En kort beskrivelse, hvis der forventes væsentlige ændringer i kystvandrådsarbejdets projekter og analyser. OBS på at anmodning om ændringer skal sendes til styrelsen særskilt den faglige afrapportering]</i>	

Beskrivelserne af arbejdet kan suppleres af bilag, der beskriver fremdriften og de opnåede (del)resultater.

Skema B

Skema B udfyldes hvis kystvandrådet varetager et eller flere forsøgsprojekter. Vær opmærksom på krav om endelig afrapportering af hvert forsøgsprojekt ved projektets afslutning skal foregå særskilt fra denne afrapportering.

Forsøgsprojekter		
Projekt #1		
Projekt navn og journal nr.	[udfyld]	
Projektperiode	Projekt start	Projekt slut
	[dd.mm.åå]	[dd.mm.åå]
Projektformål	Status for projekt	
[udfyld]	[udfyld]	
Projekt #2		

Projekt navn og journal nr.	[Udfyld]	
Projektperiode	Projekt start	Projekt slut
	[dd.mm.åå]	[dd.mm.åå]
Projektformål	Status for projekt	
[udfyld]	[udfyld]	